

**ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
АСПІРАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Шевчук О. М.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного
права та адміністративної діяльності*

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Сучасні умови потребують від фахівця юридичної наукової сфери не лише високого рівня професіоналізму, але й наявності постійної його готовності збагачувати й оновлювати свої наукові знання, й практичні уміння [1, с. 349]. Одним із основних напрямків модернізації системи підготовки аспірантів закладів вищої юридичної освіти є утвердження високого статусу доктора філософії 081 «Право» на основі постійного особистісно-професійного розвитку та формування професійної культури. Вивчення наукової юридичної літератури засвідчує, що проблема розвитку професійної комунікативної компетентності аспірантів закладів вищої юридичної освіти досліджена недостатньо.

У Концепції розвитку юридичної освіти визначено, що метою юридичної освіти – це формування компетентності, необхідної для розуміння природи і функцій права, змісту теоретичних засад (доктрин), принципів і основних юридичних інститутів, застосування права, а також меж юридичного регулювання різних суспільних відносин. Здобувачі юридичної освіти повинні бути готові до захисту прав людини та основоположних свобод, утвердження верховенства права, будучи відданими принципам людської та професійної гідності, справедливості, рівності, неупередженості, незалежності, співпереживання та дотримання високих етичних стандартів [2].

Актуальність проблеми професійної підготовки фахівців, у тому числі аспірантів юридичного напрямку, окреслена в Національній доктрині розвитку освіти в Україні (2002), у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, в Законі України «Про вищу освіту» (2014), Національній програмі правової освіти населення (2001), «Концепції розвитку вищої юридичної освіти в Україні» (2009), у спеціальному законодавстві (Закони «Про прокуратуру» (2014), «Про судоустрій і статус суддів» (2010), «Про

адвокатуру та адвокатську діяльність» (2012)), деонтологічних кодексів, що регламентують діяльність юристів [3, с. 5].

А також порядок професійної підготовки фахівців, у тому числі аспірантів юридичного напрямку, окреслена у підзаконних нормативно-правових актах зокрема у постанові Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», у постанові Кабінету Міністрів України «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження, ступеня доктора філософії». У приписах Наказів МОН України № 40 від 12.01.2017 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та МОН України № 1220 від 23.09.2019 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» а також МОН України № 910 від 24.06.2024 року «Про деякі особливості набуття та поновлення статусу здобувача вищої освіти у 2024 році» тощо.

Вивченням процесу формування компетентностей у процесі навчання займаються й такі міжнародні організації, як Організація Європейського Співробітництва та розвитку, ЮНІСЕФ, Рада Європи, ЮНЕСКО тощо. Так, на у документах Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI), поняття «компетентність» слід визначати як можливість кваліфіковано та ефективно проводити діяльність, виконувати певні завдання тощо. Також зазначається, що до складу компетентності входять теоретичні знання, практичні навички й досвід, поєднання яких дозволяє фахівцеві шляхом виконання певних функцій досягати і дотримуватися визначених стандартів у професійній діяльності [4].

На думку Г. Х. Яворської, ознаками професії юриста є: (1) служіння громадянському суспільству та правовій державі, тобто його діяльність має, найперше, суспільну спрямованість; (2) служіння закону: у своїй діяльності юрист постійно обмежений рамками закону, вже під час планування своєї праці він співставляє свої дії з нормами чинного законодавства; (3) справа із соціальними аномаліями, відхиленнями від норм, «хворобами» у суспільстві; (4) творчість в діяльності, якої вимагає постійний пошук істини. В літературі зазначається, що професію юриста належить до системи «людина – людина», а поняття професійної компетентності пов'язане з успішністю, ефективністю та продуктивністю діяльності, яку юрист виконує [5, с. 135].

Зошій І. В. вважає, що професійна компетентність юристів – це якісна інтегральна характеристика особистості фахівців, що визначає їх

підготовленість та спроможність до виконання професійних функцій у юридичній сфері, прийняття оптимальних рішень із використанням професійних знань, умінь, навичок і досвіду для отримання необхідного результату [6, с. 9]. А. Мудрик та О. Кихтюк, професійно-компетентну особистість юриста розуміють як інтегральну сукупність певних психологічних властивостей та рис, які є необхідними для ефективного виконання професійної діяльності. Сукупність цих рис і властивостей утворюють професійні знання, уміння, навички й професійно важливі якості особистості. Саме вони визначають результативність професійної діяльності та дають змогу особистості реалізувати себе як професіонала [7, с. 93].

У структурі комунікативної компетентності майбутніх докторів філософії у загальному підході розрізняють чотири компоненти [8, с. 170]. Вищенаведені компоненти охоплюють майбутніх докторів філософії за спеціальністю 081 «Право», а саме: мотиваційно-ціннісний (сукупність мотивів, адекватних цілям та завданням комунікативної діяльності – мотивація до комунікативної діяльності, спрямованість на гуманістичне спілкування, потреба до комунікативного самовдосконалення); когнітивний (сукупність знань про сутність і особливості спілкування взагалі та професійного зокрема, знання про стилі спілкування, зокрема про особливості власного комунікативного стилю); діяльнісний (сукупність комунікативних умінь – організаційно-управлінські, перцептивно-рефлексивні, експресивні); особистісно-емоційний (сукупність особистісних якостей, які визначають позицію і спрямованість аспірантів як суб'єктів комунікативної діяльності, а також емоційний прояв цих якостей – здатність до рефлексії, емпатія, контактність, спостережливість, стресостійкість) [8, с. 170].

Література:

1. Шевчук О.М. Професійна комунікативна компетентність студентів закладів вищої юридичної освіти: науково-термінологічний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 348–351. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/81>
2. Концепція розвитку юридичної освіти. URL. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/koncepciya-vdoskonalennya-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlya-fahovoyi-pidgotovki-pravnika>
3. Семенов, О. М. Насіленко Л. А. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 324 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. К. : «К.Е.С.», 2004. 112 с.

5. Яворська Г. Х. Педагогіка для правників: навчальний посібник. 2004. Київ, Знання. 335 с.

6. Зошій І. В. Психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів: дисерт. ...канд. псих. наук за спец.:19.00.07. Національний університет «Острозька академія», Острог, 2018. 289 с.

7. Мудрик, А. Кихтюк, О. До питання професійної компетентності юриста. *Психологічні перспективи*. 2020. С. 83–100. 10.29038/2227-1376-2020-35-83-100.

8. Лебідь, О. Волкова, Н. Формування комунікативної компетентності майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*;2(20). С. 168–179.